

CZU: 343.6 :341.231.14

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6563913>

INFRAȚIUNEA DE ORGANIZARE A MIGRAȚIEI ILEGALE CUPRINDE „RECRUTAREA”?

Ion COJOCARI, Daniel JÎMBEI, Cristin GEMU***

Universitatea de Stat din Moldova

**Procuratura municipiului Chișinău, Oficiul Râșcani*

***Absolvent INJ*

În prezentul articol se analizează sintagma „recrutare ilegală”, care este cuprinsă în standardele internaționale cu privire la prevenirea infraționalității organizate și se identifică tipurile și condițiile cumulative care trebuie să întrunească recrutarea ilegală. Analiza sintagmei presupune o ridicare mai înaltă a calității infrației de organizare a migrației ilegale și elucidează aspectele comparative cu privire la sintagma „trafic de migranți”. Se atrage atenția și asupra necesității de introducere a unei norme noi, care să prevadă răspundere penală pentru fapta prejudiciabilă „trafic de migranți”. Sintagma „trafic de migranți”, spre deosebire de sintagma „organizarea migrației ilegale”, are un conținut mai larg și cuprinde garanțiile fundamentale de protecție a drepturilor migranților, care nu sunt acoperite de infrația de organizare a migrației ilegale.

Cuvinte-cheie: recrutare, recrutare ilegală, trafic, trafic de migranți, trafic de copii, organizare, migrant, organizare a migrației ilegale.

DOES THE CRIME OF ORGANIZING ILLEGAL MIGRATION INCLUDE "RECRUITMENT"?

This article examines the phrase “illegal recruitment”, which includes international standards on the prevention of organized crime, and identifies the types and cumulative conditions that must be met by illegal recruitment. The analysis of the phrase presupposes a higher elevation of the quality of the crime of organizing illegal migration, and elucidates the comparative aspects regarding the phrase “smuggling of migrants”. In this article, we also draw attention to the need to introduce a new rule, which will provide for criminal liability for the harmful act of “smuggling of migrants”. The analysis of the phrase “smuggling of migrants”, as opposed to “organizing illegal migration”, has a broader content, and includes the fundamental guarantees for the protection of migrants’ rights, which are not covered by the crime of organizing illegal migration.

Keyword: recruitment, illegal recruitment, trafficking, migrant trafficking, child trafficking, organization, migrant, organization of illegal migration.

Introducere

Infrația de organizare a migrației ilegale prevăzută de art.362¹ din Codul penal al Republicii Moldova nu include sintagma „recrutare ilegală”. Totodată, termenul „organizare” are un conținut prea larg, care poate cuprinde și sensul legal al sintagmei „recrutare ilegală”.

Analiza sintagmei „recrutare ilegală” are importanță pentru a identifica soluții asupra problemelor migranților atunci când aceștia se află în situații dificile în relațiile cu transportatorii, cu persoanele care angajează în câmpul muncii în străinătate etc. Așadar, elucidarea problematicii ne va ajuta să înțelegem dacă norma ce incriminează infrația de organizare a migrației ilegale este efectivă. Republica Moldova respectă angajamentele pozitive cu privire la prevenirea traficului de migranți în conformitate cu Protocolul ONU privind traficul de migranți. Totodată, în baza Protocolului ONU putem identifica nu doar eficiența normei privind organizarea migrației ilegale, dar și necesitatea incriminării unei infrației printr-o normă care să prevadă răspunderea penală pentru fapta prejudiciabilă „trafic de migranți”, care nu este cuprinsă de Codul penal al Republicii Moldova.

Cercetarea acestei sintagme va ajuta la elucidarea diferențelor dintre infrația de organizare a migrației ilegale și infrațiile de trafic de ființe umane și de copii.

Totodată, propunem analiza juridico-penală a acestei sintagme conform Protocolului ONU privind traficul de migranți, precum și a sintagmelor cuprinse de dispozițiile art.165 (traficul de ființe umane) și art.206 (traficul de copii) CP RM, pe verticală. La fel, în cazul în care nu găsim consens cu privire la definirea corectă a acesteia, analiza juridico-penală se va baza pe legislația penală a Republicii Moldova. În acest caz, principala

întrebare va fi dacă infracțiunea de organizare a migrației ilegale corespunde Protocolului ONU privind traficul de migranți și dacă autoritățile urmăresc un scop legal atunci când limitează un drept fundamental în apărarea unui interes public. La fel, cercetarea cuprinde și analiza sintagmei în legislația altor state.

Rezultate și discuții

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale este prevăzută de dispoziția art.362¹ din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM)[1]. Infracțiunea are următoarea dispoziție: „Organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat”. Din conținutul acestei norme penale reiese că aceasta nu cuprinde acțiunile prejudiciabile de recrutare, transferare, transportare, adăpostire și primire a unei persoane. Totodată, acțiunile menționate *supra* pot fi găsite la infracțiunea prevăzută de art.165 (traficul de ființe umane) și la art.206 (traficul de copii) CP RM. De aceea, considerăm că este absolut necesar de a răspunde la următoarea întrebare: de ce infracțiunea de organizare a migrației ilegale nu cuprinde acțiunea prejudiciabilă de recrutare?

Așadar, infracțiunea de organizare a migrației ilegale este incriminată în Codul penal ca urmare a semnării și ratificării celui de al doilea Protocol ONU privind „traficul de migranți” Adițional la Convenția Organizației Națiunilor Unite privind crimele transnaționale organizate (în continuare – Protocolul ONU SM sau Protocolul SM Adițional la Convenția ONU TOC) [2]. Totodată, infracțiunile „trafic de ființe umane” și „trafic de copii” sunt incriminate în Codul penal ca urmare a semnării și ratificării primului Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (Protocolul ONU TIP sau Protocolul TIP Adițional la Convenția ONU TOC)[3,4]. Și aici ne întrebăm: legiuitorul are o proprie viziune privind diferența dintre traficul de ființe umane și copii traficul de migranți? Recunoaștem că Codul penal al Republicii Moldova nu cuprinde infracțiunea trafic de migranți. De aceea, infracțiunea de organizare a migrației ilegale nu cuprinde în întregime spiritul legal al legiuitorului conform definiției date noțiunii „trafic de migranți” la lit. „a” art.3 din Protocolul ONU SM.¹ Remarcăm că nu există un consens internațional care ar răspunde la întrebarea: cum ar fi corect de încadrat norma juridică: ca organizare a migrației ilegale sau ca trafic de migranți? De aceea, încadrarea juridică a faptei a fost pusă pe umerii fiecărui stat, care și-a asumat obligația pozitivă de a încadra fapta conform marjei de apreciere largite a conținutului Protocolului ONU SM. Iar viziunile diferite cu privire la încadrarea infracțiunii „trafic de migranți”, pe plan internațional, a dus, pe de o parte, la un pluralism de idei și modalități diferite de apărare a drepturilor migranților, iar, pe de altă parte, la lărgirea definiției noțiunii „trafic de migranți”. De aceea, și asigurarea protecției drepturilor migranților este diferită. Astfel, la baza acestei concluzii apare următoarea întrebare: dacă drepturile omului nu vor fi protejate efectiv, atunci care este rolul semnării și ratificării Protocolului ONU SM? Or, prevenirea infracțiunii are rolul de a asigura protecția valorilor fundamentale ale drepturilor omului de viciile care pot afecta dezvoltarea drepturilor omului (violență, sclavie etc.).

În viziunea noastră, diferența dintre infracțiunea de organizare a migrației ilegale și traficul de ființe umane sau de copii nu este o noutate pentru literatura de specialitate. În linii generale, atât literatura de specialitate, cât și practica judecătorească distinge clar infracțiunile menționate *supra* după mai multe criterii: consimțământ – care este redus la zero în cazul infracțiunii de trafic de ființe umane și de trafic de copii față de organizarea migrației ilegale[5]; victimă, care este un cetățean străin; acțiunea adiacentă – de exploatare sau vulnerabilitate în cazul traficului de migranți și de copii etc. Totodată, și între Protocolul ONU SM și Protocolul ONU TIP există diferențe și asemănări.

I. Cojocari a identificat câteva asemănări ale ambelor protocoale: „Ambele protocoale completează Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. Ambele se interpretează împreună cu convenția; ambele protocoale conțin definițiile termenului „trafic”; ambele protocoale cuprind modalitatea faptică de „transportare”[6]. Astfel, autorul ajunge la concluzia că acțiunile prejudiciabile de recrutare, transferare, primire și adăpostire a unei persoane nu sunt cuprinse de dispozițiile Protocolului ONU SM.

Totodată, dispoziția art.263 (traficul de migranți) din Codul penal al României (în continuare – CPR) are următorul conținut: „racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane,

¹ Expresia „trafic ilegal de migranți” desemnează faptul de a asigura, în scopul obținerii, direct sau indirect, un folos financiar ori un alt folos material, intrarea ilegală într-un Stat Parte a unei persoane care nu este nici cetățean, nici rezident permanent al aceluși stat.

în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României" [7]. Astfel, norma penală este intitulată similar noțiunii conferite de Protocolul ONU SM, însă dispoziția este diferită. În același context, observăm că acțiunile prejudiciabile menționate în dispoziția articolului 263 CPR nu se regăsesc în dispozițiile Protocolului ONU SM. Iar cele menționate *supra* ne duc la concluzia că nu există o obligativitate riguroasă cu privire la definirea infracțiunii „trafic de migranți”. Deci, așa acțiuni ca adoptarea, transportarea și transferarea sunt cuprinse de Protocolul ONU TIP. Iar acțiunea prejudiciabilă de transportare este cuprinsă de dispozițiile ambelor protocoale. Atunci de ce legiuitorul nu a cuprins și acțiunea de recrutare?

Conform dispoziției de la lit., „a” art.3 din Protocolul ONU TIP, traficul de ființe umane are următoarea definiție: „recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe” [5]. Din conținutul dispoziției reiese că recrutarea este condiționată de acțiunea adiacentă, care reduce consimțământul victimei la zero [4,8,9]. Astfel, în cazul lipsei aceste condiționalități, poate oare recrutarea să cuprindă spiritul legal al Protocolului ONU SM? În viziunea noastră, acest lucru este posibil, dacă cadrul legal național ar stipula condițiile în care trebuie considerată recrutarea ilegală.

Așadar, nu există o definiție standard a sintagmei „recrutare ilegală”. În rapoartele Organizației Internaționale a Muncii (În continuare – OIM), prin recrutare se înțelege două sensuri [10]:

- a) care are un caracter de angajare în câmpul muncii și
- b) cel infracțional.

Astfel, OIM propune următoarele definiții:

- a) „Recrutarea este [...] un acord consimțit liber prin care o parte se obligă să plătească celeilalte părți un salariu pentru care cealaltă parte va presta o anumită muncă predeterminată, într-o anumită perioadă de timp stabilită de către aceștia”;
- b) „reclamarea și oferirea unui potențial migrant a oportunităților de angajare într-o altă țară, selectarea solicitantului și transferarea solicitantului selectat spre locul de muncă” [10].

În vederea concretizării celor menționate *supra*, OIM specifică următoarele: „Recrutarea în condiții abuzive tinde să se fundamenteze în baza contractelor verbale și, astfel, aceasta fie că e falsă, fie se realizează în lipsa oricăror acte” [10].

Odată cu adoptarea Protocolului ONU TIP, definiția traficului de ființe umane s-a referit la două aspecte fundamentale [10, p.6]:

- a) O definiție comună a traficului de ființe umane;
- b) Definiția este extinsă, cuprinzând și sintagma, „muncă forțată”.

În legătură cu acestea, recrutarea, în sensul Protocolului ONU TIP, are legătură cu angajarea în câmpul muncii. Însă se referă la munca forțată. Astfel, în calitate de garanții de respectare a acestui protocol, Republica Moldova a adoptat art.165 (traficul de ființe umane) și art.206 (traficul de copii).

Totodată, recrutarea, în sensul Protocolului ONU SM, cum am menționat *supra*, are la fel legătură cu angajarea în câmpul muncii. Deci, Protocolul ONU SM dă de înțeles că sintagma „trafic de migranți” cuprinde și recrutarea ilegală. Însă, în ciuda poziției largite a acestei noțiuni, pentru identificarea unei poziții comune pe verticală (adică, în cadrul unui sistem de protecție a drepturilor omului) este greu de găsit standarde comune obligatorii. De aceea, ajungem la concluzia că definirea sintagmei de recrutare ilegală ține de viziunile legiuitorului statului corespunzător. De aceea, sintagma „recrutare ilegală” poate avea tangență cu ambele protocoale adiționale la Convenția ONU TOC.

În viziunea noastră, definirea sintagmei „recrutare ilegală” are însemnătate pentru legiuitorul Republicii Moldova. În baza definiției:

- a) se va explica necesitatea incriminării „traficului de migranți”, care elucidează mai bine scopul legal instituit prin Protocolul ONU SM, decât cel al „organizării migrației ilegale”;
- b) se vor elucida diferențele dintre traficul de ființe umane și de copii și traficul de migranți;
- c) se va argumenta necesitatea includerii sintagmei „traficul de migranți” în prevederile art.165¹ CP RM (utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de ființe umane).

În vederea definirii acestei noțiuni este necesar de a atrage atenția asupra faptului că definirea sintagmei „trafic de migranți” constituie o prioritate internă a statului. Deci, pentru a aduce claritate asupra subiectului în cauză, în lipsa unei definiții pe verticală (adică, în cadrul sistemului de protecție a drepturilor omului al Consiliului European) la nivel internațional și în lipsa unui consens intern (absența definiției), sintagmele similare din legislația altor state pot fi compatibile cu legislația penală a Republicii Moldova. Considerăm că poziția justificată a legiuitorului moldav la adoptarea normei de trafic de migranți și de recrutare ilegală trebuie să se bazeze pe eficacitatea experienței altor state.

În viziunea OIM, recrutarea implică următoarele etape:

- a) prin forță, constrângere, complicitate și ignoranță;
- b) prin recrutare voluntară a victimelor care nu suspectă consecințele;
- c) prostituție și trafic;
- d) documente false;
- e) prin aplicarea anumitor proceduri: „Înainte de plecare, traficanții ar putea să-i oblige pe migranți și familiile lor să plătească integral sau în parte cheltuielile de călătorie, în bani cash sau sub alte forme. Traficanții, la fel, le-ar putea impune migranților condiții clare, precum: a) Să accepte tutela oferită de către un reprezentant al rețelei criminale în țara de destinație; b) Angajarea obligatorie în țara de destinație în condițiile dictate de către traficanți; c) Angajarea în sectoarele selectate de către traficanți, fără a avea dreptul de a depune plângere; d) Un „jurământ al tăcerii” care, dacă nu este respectat, va genera arestarea migrantului de către poliție și deportarea lui”;
- f) prin transportare. Traficul poate fi: în interiorul sau peste hotarele țării; prin utilizarea diferitor metode și mijloace. Ex.: traficanții pot angaja un șofer sau un operator/companie de transport; prin folosirea diferitor mijloace de transport. Ex.: de la avioane la containere, de la bărci, camioane la mersul pe jos; prin rute simple și complexe.

Concluzionând, definiția „recrutării ilegale” este foarte extinsă și depinde foarte mult de legislația internă a statului. Totodată, atunci când este definită sintagma este important ca aceasta să aibă un impact pozitiv asupra legislației, având funcția de a delimita infracțiunile de organizare a migrației ilegale (sau a traficului de migranți) de cea a traficului de ființe umane sau a traficului de copii. Totodată, definirea normei trebuie să corespundă următoarelor:

- a) conform dreptului procesual penal, recrutarea să corespundă principiului securității juridice (să fie clar, accesibil și previzibil), în vederea excluderii arbitrariului;
- b) conform dreptului penal, să se bazeze pe o legislație verticală și pertinentă. Iar în cazul în care definiția este interpretativă și este foarte vagă, să se bazeze pe pozițiile cercetătorilor notorii sau ale specialiștilor în domeniul penal și al drepturilor omului.

Cele menționate *supra* au importanță pentru definirea calitativă a noțiunii „recrutare ilegală”, în baza căreia instanțele judecătorești vor stabili în practica națională un consens cu privire la aplicabilitatea și eficiența acestei sintagme. Important este că, în vederea excluderii interpretării arbitrare și abuzive a legii, definiția recrutării ilegale nu trebuie îngustată. Or, o definiție necalitativă poate lărgi spectrul infracționalității transnaționale organizate.

În viziunea noastră, cele relatate de către OIM au legătură cu infracțiunea de organizare a migrației ilegale. Această legătură presupune că sintagma „organizarea migrației ilegale”, conform art.362¹ CP RM, include și acțiunea de transportare (conform Protocolului ONU SM) și aplicarea anumitor proceduri specifice menționate mai sus prin dezinformarea migrantului înainte de a fi transportat. La fel, acțiunile menționate *supra* sunt însoțite de documente false (însă nu sunt obligatorii pentru „traficul de migranți”). Totodată, infracțiunea de organizare a migrației ilegale impune condiția ca migranții să dețină documente false, pentru ca norma să fie considerată consumată.

În viziunea noastră, sintagma „trafic de migranți”, instituită prin Protocolul ONU SM, poate să se refere și la transportarea migranților pe interiorul țării. Totodată, această viziune nu este acceptabilă de infracțiunea de organizare a migrației ilegale. De aceea, definiția prea îngustă dată de lege face infracțiunea de organizare a migrației ilegale să fie o infracțiune exclusiv transnațională. Astfel, considerăm că definiția dată în art.362¹ CP RM infracțiunii de organizare a migrației ilegale contravine sensului specificat în Protocolul ONU SM, în care definiția acesteia este una mai largă. Or, definiția îngustă acordă prioritate infracționalității organizate de traficare a migranților pe interiorul țării, fără ca aceștia să poartă răspundere penală.

O altă definiție a sintagmei „recrutare ilegală” poate fi cea propusă de dicționarul Law Insider, conform legii filipineze. Astfel, prin recrutare se înțelege: „Recrutarea ilegală înseamnă și include orice act de colportare, înrolare, contractare, transport, utilizare, angajare, procurare de lucrători emigranți și include trimitere, servicii de contact, promitere sau publicitate pentru angajare în străinătate, fie pentru profit sau nu, atunci când este luată de un titular de licență sau nelicențiat” [11-13].

În viziunea noastră, pentru a identifica recrutarea ilegală, aceasta trebuie:

- a) să fie vicioasă;
- b) să cauzeze prejudicii morale și materiale;
- c) traficantii să opereze cu informații faptice;
- d) informațiile prezentate victimelor să nu corespundă adevărului (false).

Așadar, considerăm „*recrutare vicioasă*” acțiunea premeditată a făptuitorului în vederea încălcării dreptului fundamental al migrantului (ex., a dreptului la viață privată). În viziunea noastră, activitatea vicioasă poate să se manifeste prin pseudoactivitatea făptuitorului sau care oferă servicii de transportare sau consultații de migrare și de angajare contrar legii: nu dispune de licență; oferă consultații sub un nume fals; consultațiile sunt oferite de pe platforme false etc. În acest context, fapta prejudiciabilă contravine legii și urmează a fi considerată vicioasă.

Astfel, recrutarea trebuie să fie ilegală atunci când „*cauzează prejudicii materiale și morale*” victimelor infracțiunii. Importanța acestui criteriu este de a distinge relațiile contractuale ale recrutorului care acționează legal de cele ale făptuitorului care are o intenție premeditată de a cauza daune intereselor materiale și/sau morale victimei infracțiunii.

Un alt criteriu al recrutării ilegale se referă la acțiunea premeditată a făptuitorului care, în vederea obținerii consimțământului migrantului, prezintă informații faptice despre migrare, transportare, salarizare etc. Acest criteriu ne aduce la concluzia că ofertele făptuitorului nu sunt iluzorii și au legătură cu realitatea. Considerăm că acest criteriu distinge o părere de un fapt. Astfel, informația prezentată de făptuitor nu trebuie să fie o judecată de valoare. Totodată, al patrulea element obligatoriu – informațiile prezentate nu corespund adevărului sau sunt false – are importanță pentru a stabili că în condițiile reale victima infracțiunii nu avea să accepte oferta traficantului. Astfel, acest criteriu caracterizează modul în care a acționat făptuitorul – cu bună- sau rea-voință – în vederea obținerii consimțământului victimei (migrantului).

În concluzie, toate acțiunile menționate *supra* sunt interdependente. Astfel, pentru a fi considerată recrutare ilegală, fapta prejudiciabilă trebuie să întrunească cumulativ toate elementele menționate mai sus.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 72-74, art.195 Modificat, LP116 din 09.07.20, MO193/27.07.20, art.372; în vigoare 27.07.20. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122429&lang=ro#
2. Protocolul nr.422 din 15.11.2000. În: *Tratate Internationale*, 2006, nr.35 art.422. În vigoare pentru Republica Moldova din 16.10.2005. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a Republicii Moldova, Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117319&lang=ro
3. Convenția Națiunilor Unite împotriva crimei transnaționale organizate. *Rezoluția Adoptată de Adunarea Generală* [fără referire la o comisie principală (A / 55/383)] 55/25. Disponibil: https://www.unodc.org/pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf
4. TĂNASE, A. Infracțiunea de trafic de ființe umane (art.165 Cod penal al RM): obiectul juridic, obiectul material, victima. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.9-10.
5. Resolution A/RES/55/25 adopted by the UN General Assembly: *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. 15 November 2000. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117320&lang=ro
6. COJOCARI, I., Asemănările și deosebirile dintre infracțiunea de organizare a migrației ilegale și traficul ilegal de migranți. În: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”*, ediția a X-a, organizată de Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți în data de 08.10.2021, p.159-163. Centrul editorial al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2022.
7. Codul penal al României (Legea nr.286/2009 1). În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
8. BRÎNZA, S., COJOCARI, I. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale: obiectul juridic și victima infracțiunii. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Sociale*, 2021, nr.11, p.83-88. ISSN 1814-3199

9. COJOCARI, I. *et al.* Infrațiunea de organizare a migrației ilegale: latura obiectivă a infrațiunii. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria *Științe Sociale*, 2021, nr.11, p.212-219. ISSN 1814-3199
10. MARINSKA N.J. van der Linden, RICCA, S., THOMANN, L. *Traficul de ființe umane în scopul exploatării economice. Manual pentru traininguri*. International Labour Office, 2005. Disponibil: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/instructionalmaterial/wcms_088507.pdf
11. Online Dictionary, „Illegal recruitment definition”. Available: <https://www.lawinsider.com/dictionary/illegal-recruitment>
12. Commission on Human Rights, Republic of Philippines, Resolution CHR (V) No. POL2021-007. Available: <https://chr-observatories.uwazi.io/api/files/1628487229977asw5e121ae5.pdf>
13. REGINALD MATT SANTIAGO, ATENEO DE DAVAO, *Basic Concepts on Illegal Recruitment*. From the Labour Code [PD 442] and Migrant Workers’ Act [RA 8042 as amended by RA 10022], 2018-2019. Available: https://www.academia.edu/42810674/Basic_Concepts_on_Illegal_Recruitment

Date despre autori:

Ion COJOCARI, doctorand, Școala doctorală *Științe Juridice*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: ioncojocarimihail@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6852-2660

Daniel JÎMBEI, procuror în Procuratura municipiului Chișinău, Oficiul Râșcani.

Cristin GEMU, absolvent INJ.

Prezentat la 28.02.2022